

**Институција омбудсмена за људска
права Босне и Херцеговине**

**ГОДИШЊИ ИЗВЈЕШТАЈ О ПОЈАВАМА
ДИСКРИМИНАЦИЈЕ У БОСНИ И
ХЕРЦЕГОВИНИ ЗА 2013. ГОДИНУ**

Бања Лука, март 2014. године

САДРЖАЈ

I УВОДНА РИЈЕЧ	5
II ИНСТИТУЦИЈА ОМБУДСМЕНА И ОДЈЕЛ ЗА ЕЛИМИНАЦИЈУ СВИХ ОБЛИКА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ... 6	6
III ОБАВЕЗУЈУЋА СНАГА ЗАБРАНЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ..... 8	8
3.1. Међународни стандарди	8
3.2. Регионални инструменти	8
3.3. Домаћи прописи	10
IV АКТИВНОСТИ ПРЕДУЗЕТЕ НА ПРОМОЦИЈИ ЗАКОНА И САРАДЊА СА ИНСТИТУЦИЈАМА	12
V ПОСТУПАК ПО ЖАЛБИ И СТАТИСТИКЕ	16
5.1. Анализа запримљених жалби	16
VI ПОЈЕДИНИ ОБЛИЦИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ..... 19	19
6.1. Мобинг.....	19
6.2. Коњевић Поље и остали.....	19
6.3. Дискриминација Рома.....	21
6.4. Илустративни примјери	22
VII ЈАЧАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЗА ЗАШТИТУ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ	28
АНЕКС I – ПРЕГЛЕД ИЗДАТИХ ПРЕПОРУКА ИЗ ОБЛАСТИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ	33

I УВОДНА РИЈЕЧ

Циљ борбе против дискриминације је елиминисање осјећаја неједнакости међу људима. У друштву суоченом са изазовима економске природе, са тешким историјским наслеђем, у специфичном и комплексном политичком контексту, борба против дискриминације је тежа него у срединама које карактерише просперитет, уређеност и социјална сигурност. Омбудсмени за људска права, као институција надлежна за праћење, заштиту и превенцију, предузимају мјере и радње на елиминацији свих облика дискриминације, независно од рада свих других органа власти. Ову борбу олакшава чињеница да у Босни и Херцеговини постоји снажан законски оквир за заштиту од дискриминације и уживање људских права по највишим стандардима, а међународне конвенције за заштиту људских права директно се примјењују у домаћем правном систему, што је јединствен случај у компаративном уставном праву.

Са друге стране, ниво информисаности о надлежностима омбудсмена као и ниво спровођења препорука омбудсмена, упркос позитивним помацама, још увијек су на релативно ниском нивоу, јер се у просјеку, потпуно или дјелимично, реализује тек једна половина препорука.

Годишњи извјештај Институције омбудсмена о појавама дискриминације представља пресјек активности Институције за календарску 2013. годину и указује на трендове појава разних облика дискриминације са којима се грађани суочавају, као и намјере и акције које омбудсмени предузимају с циљем обезбјеђивања већег стандарда људских права за све грађане.

У складу са чланом 7. став (2) тачка ф. Закона о забрани дискриминације, Институција омбудсмена подноси овај извјештај Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине, Народној скупштини Републике Српске, Парламенту Федерације Босне и Херцеговине и Скупштини Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.

Омбудсмени поздрављају чињеницу да су Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, Народна скупштина Републике Српске, Парламент Федерације Босне и Херцеговине и Скупштина Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине усвојиле Годишњи извјештај о појавама дискриминације за претходну 2012. годину и предузеле мјере на спровођењу појединих мјера које су у њему садржане. Детаљније образложење садржано је у завршном поглављу Извјештаја.

У Бањој Луци,
Март, 2014. године

Омбудсмени БиХ

Љубомир Сандић

Јасминка Џумхур

Нивес Јукић

II ИНСТИТУЦИЈА ОМБУДСМЕНА И ОДЈЕЛ ЗА ЕЛИМИНАЦИЈУ СВИХ ОБЛИКА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине је независна институција успостављена с циљем промовисања добре управе и владавине права, заштите права и слобода физичких и правних лица, која су гарантована Уставом БиХ и међународним споразумима, који се налазе у додатку Устава. Институција омбудсмена пружа физичким и правним лицима обавјештења о њиховим правима и обавезама, могућности судске и друге заштите, поступа по појединачним и групним жалбама, предлаже покретање поступака медијације, издаје препоруке када утврди повреду права и прати њихово извршавање.

Основ за рад и функционисање Институције омбудсмена су анекси IV и VI Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, од 14. децембра 1995. године, Закон о забрани дискриминације, Закон о слободи приступа информацијама и Закон о министарским именованима, именованима Савјета министара и другим именованима Босне и Херцеговине,¹ те ентитетски закони о владиним и министарским именованима.

Органи и институције имају обавезу да сарађују са Институцијом омбудсмена и у том смислу обавезни су да пружају одговарајућу помоћ у истрази и вршењу контроле, да омогуће приступ списима или документима, обављање личних разговора и разматрање потребних списа и докумената с циљем провјера навода жалби.²

У оквиру Институције омбудсмена дјелује посебан Одјел за елиминацију свих облика дискриминације чији је циљ да путем препорука и осталих одлука указује одговорним институцијама и службама на факторе који онемогућавају равноправан законски третман према свим грађанима Босне и Херцеговине и предлаже одговарајуће мјере за ефикасну правну интервенцију усмјерену на заштиту права грађана.

Поступак за заштиту од дискриминације пред Институцијом омбудсмена покреће се подношењем жалбе на једну од адреса, наведених на званичној веб-страници Институције.³ Свако физичко или правно лице које тврди да има легитиман интерес може да се обрати Институцији омбудсмена без икаквих ограничења. Националност, држављанство, мјесто боравка, пол, малољетност, етничко поријекло, религија, правна неспособност, затвор било које врсте и, опћенито узевши, посебни односи са неким органом владе и зависност од њега не могу да ограниче право улагања жалбе Институцији омбудсмена. Жалба мора да буде потписана и мора да садржава елементе назначене у обрасцу, а омбудсмени могу да одлуче да ли ће прихватити жалбу поднесену на мање формалан начин ако установе да околности то захтијевају. Рад Институције омбудсмена по жалби је бесплатан за особе које јој се обрате и не захтијева помоћ савјетника или адвоката. Жалба Институцији омбудсмена или њена интервенција неће повући било какве кривичне, дисциплинске или друге санкције за подносиоца жалбе као ни било какву неугодност или дискриминацију за њега.⁴

Рок за подношење жалбе Институцији омбудсмена је 12 мјесеци након појаве чињеница, догађаја или одлука на које се странка жали, а рок за подношење тужбе суду, према

¹ Чл. 16. и 17. поменутог закона

² Члан 25. Закона о омбудсмену за људска права БиХ

³ www.ombudsmen.gov.ba

⁴ Члан 18. Закона о омбудсмену за људска права БиХ

одредбама Закона о забрани дискриминације, јесте три мјесеца од дана сазнања о учињеној повреди права, а најдуже једну годину од дана учињене повреде.

III ОБАВЕЗУЈУЋА СНАГА ЗАБРАНЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

3.1. Међународни стандарди

Забрана дискриминације садржана је у међународним конвенцијама које се директно примјењују у домаћем правном систему, у европским инструментима који се или директно примјењују или добијају правну снагу у поступку придруживања Босне и Херцеговине Европској унији, у Уставу БиХ, Уставу Републике Српске, Уставу Федерације БиХ, Статуту Брчко Дистрикта БиХ, у Закону о забрани дискриминације, као и у другим домаћим прописима који су усклађени са наведеним законом.

Међународни споразуми који садрже забрану дискриминације су:

- Универзална декларација о људским правима (UDHR)⁵,
- Међународни пакт о грађанским и политичким правима (ICCPR)⁶,
- Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (ICESCR),
- Конвенција о укидању свих облика расне дискриминације (CERD)⁷,
- Конвенција о укидању свих облика дискриминације жена (CEDAW)⁸,
- Конвенција која се односи на дискриминацију у погледу запошљавања и занимања (ILO-C-111),
- Конвенција о заштити права радника миграната и чланова њихових породица,
- Конвенција о праву дјетета (CRC),
- Конвенција о правима особа са инвалидитетом и
- Конвенција Унеска против дискриминације у области образовања.

3.2. Регионални инструменти

Забрана дискриминације дефинисана је и Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода, која се, заједно са њеним протоколима, директно примјењује и има приоритет над свим осталим законима у Босни и Херцеговини.

Европска конвенција за заштиту основних људских права и слобода (ЕКЉП) нуди заштиту права свима онима који су под надлежношћу земаља потписница и један је од најснажнијих међународних механизма за заштиту људских права. ЕКЉП гарантује широк спектар, углавном грађанских и политичких права, укључујући:

- право на живот (члан 2), живот без насиља (члан 3), живот без ропства (члан 4),
- слободу мишљења (члан 9), изражавања (члан 10) и право на мирне скупове (члан 11),
- слободу кретања (Протокол 4, члан 2).

⁵ Чл. 1. и 2.

⁶ У члану 2. понавља се формулација из Универзалне декларације, док у чл. 14. и 19. гарантује једнакост свим лицима у судском поступку, односно права на учешће у јавном животу. У члану 26. Пакта утврђује се: „Сва су лица једнака пред законом и имају право, без икакве дискриминације, на једнаку законску заштиту. Законом треба да се забрани свака дискриминација и да се гарантује свим лицима једнака и дјелотворна заштита против дискриминације било на основу расе, боје коже, пола, језика, вјере, политичког и другог мишљења, националног и друштвеног поријекла, имовине, рода или било које друге околности.“

⁷ Члан 2.

⁸ Члан 2.

Сви људи који живе у земљама чланицама Савјета Европе уживају права у Конвенцији, без обзира на пол, расу, боју коже, језик, религију, политичко или друго опредјељење, национално или друштвено поријекло, припадност националној мањини, власништво или неки други статус. У вријеме рата или других јавних пријетњи нацији државе чланице могу да се оградe од обавеза у тој мјери колико је стриктно потребно, међутим, изузевши право на живот и право на живот без мучења или ропства. Генерални секретар Савјета Европе мора да буде обавијештен о било којем одступању од обавеза.

Након што је постала чланица Савјета Европе, од априла 2002. године, Босна и Херцеговина ратификовала је ЕКЉП, те тако преузела обавезу на регионалном нивоу да, у складу са чланом 1. ЕКЉП-а, обезбиједи права и слободe гарантоване тим документом свим особама на својој територији.

У члану 14. Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода дефинисано је да се “уживање права и слобода предвиђених у овој конвенцији обезбјеђује без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, веза са неком националном мањином, имовно стање, рођење или други статус”.

Протоколом 12. уз наведену конвенцију, који је Босна и Херцеговина ратификовала 29. 07. 2003. године, а који је ступио на снагу 01. 04. 2005. године, проширује се забрана дискриминације са права и слобода предвиђених у Конвенцији на “уживање свих права предвиђених законом...” Прва пресуда којом се примјењује Протокол 12. је пресуда у предмету Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине.

Забрана дискриминације у појединим областима регулисана је и директивама Европске уније. Директиве су законодавни акти ЕУ којима се од држава чланица захтијева одређени резултат без навођења начина на који је потребно да се постигне тај резултат:

- Директива о расној једнакости – Директива Савјета ЕУ 2000/43/ЕЦ од 29. јуна 2000. године, којом се примјењује принцип једнаког поступања према свим особама без обзира на расно или етничко поријекло;
- Директива о запошљавању – Директива Савјета ЕУ 2000/78/ЕЦ од 27. новембра 2000. године, којом се успоставља општи оквир за једнако поступање у погледу запошљавања и струке;
- Директива о једнакој плати – Директива Савјета ЕУ 75/117/ЕЦ од 10. фебруара 1975. године о усклађивању закона држава чланица у погледу примјене принципа једнаке плате за жене и мушкарце;
- Директива о равноправности полова – Директива Савјета ЕУ 2004/113/ЕЦ од 13. децембра 2004. године, којом се примјењује принцип једнаког поступања према женама и мушкарцима у приступу и добијању добара и услуга;
- Директива о терету доказивања – Директива Савјета ЕУ 97/80/ЕЦ од 15. децембра 1997. године о терету доказивања у случајевима дискриминације по основу пола;
- Директива о једнаком поступању при запошљавању – (прерађена) – Директива 2006/54/ЕЦ Европског парламента и Савјета ЕУ од 5. јула 2006. године о примјени принципа једнаких могућности и једнаког поступања према мушкарцима и женама у погледу запошљавања и струке. Ова директива

представља обавезу Босне и Херцеговине као државе која је на путу придруживања Европској унији.

3.3. Домаћи прописи

Уставом БиХ прописује се да ће „Босна и Херцеговина и оба ентитета обезбиједити највиши ниво међународно признатих људских права и основних слобода....“⁹, те да се „права и слободе предвиђени у Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода и у њеним протоколима директно примјењују у Босни и Херцеговини. Ови акти имају приоритет над свим осталим законима.“¹⁰

Надаље, Уставом БиХ утврђује се да је „уживање права и слобода, предвиђених у овом члану или у међународним споразумима наведеним у Анексу I овог устава, обезбијеђено свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којем основу као што су: пол, раса, боја, језик, вјера, политичко и друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус“.

У преамбули Устава Републике Српске наводи се: „поштујући вољу својих конститутивних народа и грађана да образују и очувају Републику Српску и да уставно уређење Републике утемеље на поштовању људског достојанства, слободе и једнакости, националној равноправности, демократским институцијама, владавини права, социјалној правди, плуралистичком друштву, гарантовању и заштити људских слобода и права као и права мањинских група, у складу са међународним стандардима, забрани дискриминације и уважавању правила тржишне економије“, а већ у члану 1. под поглављем Основне одредбе стоји да „Срби, Бошњаци и Хрвати, као конститутивни народи, остали и грађани, равноправно и без дискриминације учествују у вршењу власти у Републици Српској“. У члану 10. Устава РС такође се подвлачи забрана дискриминације без обзира на расу, пол, језик, националну припадност, вјероисповијест, социјално поријекло, рођење, образовање, имовно стање, политичко и друго увјерење, друштвени положај или друго лично својство.

У члану 2. Устава Федерације БиХ наводи се да ће „Федерација обезбиједити примјену највишег нивоа међународно признатих права и слобода, а посебно забрану сваке дискриминације засноване на раси, боји коже, полу, језику, религији или вјеровању, политичким или другим увјерењима, националном или социјалном поријеклу“.

И у Статуту Брчко Дистрикта БиХ, у члану 13, наводи се да „свако има право да ужива сва права и слободе гарантоване Уставом и законима Босне и Херцеговине, овим статутом и законима Дистрикта, без дискриминације по било ком основу, укључујући дискриминацију по основу пола, расе, сексуалног опредјељења, боје коже, језика, вјероисповијести, националног или социјалног поријекла, политичког или другог мишљења, припадности националној мањини, имовинског стања, рођења или другог статуса“.

Законом о забрани дискриминације, који је ступио на снагу 5. августа 2009. године, створен је свеобухватан оквир грађанских и управних прописа за заштиту од

⁹ Члан II 1. и 2. Устава БиХ - Људска права и међународни стандарди

¹⁰ Члан II 1. и 2. Устава БиХ - Људска права и међународни стандарди

дискриминације. Осим забране различитог поступања по било којем основу, Законом је направљена дистинкција између непосредне и посредне дискриминације, те су као посебни облици дискриминације утврђени: узнемиравање, полно узнемиравање, мобинг, сегрегација, издавање налога другима за вршење дискриминације, помагање другима приликом дискриминације и виктимизација. Законом је одређена и област примјене, а као централна институција за заштиту од дискриминације одређена је Институција омбудсмена. Законом су, такође, прописани управни и судски поступци за заштиту од дискриминације, те предвиђене прекршајне одредбе за поступања супротна том закону, укључујући непоступање по препорукама Институције омбудсмена.

Нажалост, и код примјене Закона о забрани дискриминације поновила се пракса да се закони веома лако усвајају, док изостају ефикасне мјере с циљем обезбјеђивања њихове примјене. Иако је чланом 7. став (5) Закона о забрани дискриминације прописано да ће у буџет Институције омбудсмена бити уврштена посебна буџетска ставка неопходна за функционисање специјалног одјела/специјалних одјела за борбу против дискриминације, то се у буџетима за 2010. и 2011. годину није догодило због финансијских ограничења која су привременим финансирањем наметнута Институцији омбудсмена. Ова ограничења нарочито се одражавају на питања промоције закона, праћења судских поступака у вези са дискриминацијом, спровођења истраживања из области дискриминације и усклађивања закона.

И поред свих напора које је Институција омбудсмена уложила у промоцију Закона о забрани дискриминације, а што се може видјети из сталног пораста броја жалби које се региструју у Институцији омбудсмена, и даље је присутна потреба за подизање свијести о овом правном инструменту, посебно у дијелу у којем ће се обезбиједити ефикасна примјена одредаба Закона које се односе на судску заштиту.

IV АКТИВНОСТИ ПРЕДУЗЕТЕ НА ПРОМОЦИЈИ ЗАКОНА И САРАДЊА СА ИНСТИТУЦИЈАМА

У току 2013. године настављене су активности на промоцији и информативним кампањама које су усмјерене ка надлежним институцијама и јавности. Нажалост, ограничена средства и капацитети Институције омбудсмена умањили су могућност дјеловања Институције у промоцији, тако да је то дјеловање у 2013. години, као и у претходним годинама, углавном било у склопу активности које су организовале друге организације и институције.

Представници Институције омбудсмена су 24. 01. 2013. године учествовали у раду округлог стола посвећеног примјени **Пакта о економским, социјалним и културним правима**. Округли сто организовала је Мисија ОЕБС-а у Босни и Херцеговини, а гост - предавач био је Кристијан Куртис, из УН-овог Комитета за економска, социјална и културна права из Женеве. Осим организатора и предавача, у раду округлог стола учествовали су представници Савјета националних мањина Републике Српске, Агенције за мирно рјешавање радних спорова Републике Српске, Хелсиншког комитета, НВО Ваша права, Ненси дијалог центра и Факултета политичких наука Универзитета у Бањалуци. Босна и Херцеговина ратификовала је 2008. године Опциони протокол на поменути пакт и чекају се још двије ратификације које су питање формалности, тако да се очекује да ће од 2013. године Комитет почети да прима индивидуалне притужбе грађана.

На састанку представника теренске канцеларије ОЕБС-а у Бањалуци и предсједавајућег Институције омбудсмена, одржаног 27. 03. 2013. године, усаглашене су следеће активности: **едукативни рад са судијама и тужиоцима** у сарадњи са Центром за едукацију судија и тужилаца, у области примјене Закона о забрани дискриминације, активност на едукацији контакт-особа за прибављање података о кршењима људских права, одржавање кварталних састанака са Институцијом омбудсмена - Одјелом за елиминацију свих облика дискриминације, те активности на измјенама и допунама Закона о забрани дискриминације.

Одрживи **повратак у општини Оџак** била је тема округлог стола који су 09. 04. 2013. године организовали теренска канцеларија ОЕБС-а Бијељина и начелник Општине Оџак. Највећи проблем за одрживи повратак представља запошљавање повратника с обзиром на чињеницу да ниједан повратник српске националности није запослен у било којем општинском органу, установи или предузећу. Представници мјесних заједница навели су да нису размијењене матичне књиге између Општине Оџак и Општине Вукосавље, што је прије рата било једно матично подручје, а начелник Општине навео је да ниједан министар у кантоналној влади није Бошњак иако би, према попису из 1991. године, Бошњацима требало да припадне 18% мјеста. Сви су се обавезали да ће предузети максималне напоре да се положај повратничке популације поправи.

Представник теренске канцеларије Ливно учествовао је 09. 04. 2013. године у **емисији Радија Ливно** у којој се говорило о дискриминацији у нашем друштву. Емисија је била замишљена као позив жртвама дискриминације да се охрабре да пријаве случајеве дискриминације, али представници НВО Ваша права и часна сестра Мартина су, супротно сврси емисије, говорили да се препоруке омбудсмена не извршавају, због чега је најбоље да се грађани обраћају надлежном суду тужбом за дискриминацију. Представник

Институције омбудсмена појаснио је улогу омбудсмена у примјени Закона о забрани дискриминације, говорио је о резултатима рада, разлозима због којих би жртве дискриминације требале да поднесу жалбу Институцији омбудсмена или да се тужбом обратe суду, односно другом надлежном органу.

У периоду од 28. до 30. маја 2013. године Мисија ОЕБС-а у БиХ организовала је тродневни семинар са фокусом на **права Рома** у земљама Балкана. Семинар се састојао од презентација националних институција за заштиту људских права, теренске посјете општинама Јајце и Лукавац као и представљању примјера добре праксе укључивања Рома у све сегменте друштва. Као општи закључак намеће се запажање да су права Рома нормативно на врло високом нивоу, али да се у пракси не остварују у довољној мјери, да је Босна и Херцеговина међу земљама са најнижим процентом Рома који се школују и који имају здравствену заштиту, да се често ни сами Роми не труде довољно да поправе свој положај, те да је неопходно да се наставе овакве кампање у сврху промоције и притиска на надлежне институције.

Помоћник омбудсмена и шеф Одјела за елиминацију свих облика дискриминације са сарадницама је учествовао у тродневној конференцији о теми: „**Заштита вјерских слобода** и борба против дискриминације и насиља на основу религијских увјерења“, одржаној од 4. до 6. јуна 2013. године у Хотелу Европа у Сарајеву. Ову конференцију организовали су америчко министарство правде и америчко министарство безбједности, у сарадњи са Међурелигијским савјетом у БиХ. На радионицама у оквиру конференције обрађивана су питања у вези са мјерама које држава може да предузме у борби против вјерске нетолеранције и предрасуда, спречавајући дискриминацију, а у исто вријеме да омогући безбједност свим грађанима, обезбјеђујући право на слободу вјере и увјерења.

У периоду од 17. до 19. јуна 2013. године омбудсмени су учествовали у радионици коју је у Београду организовао TAIEH - Организација за обуку полицијских тијела, која је била посвећена људским правима лезбејки, геј особа, бисексуалаца и трансексуалаца, једнаком третману и борби против дискриминације. Усаглашен је низ мјера које треба да се предузму на поправљању положаја ове популације, а те мјере, између осталог, обухватају предузимање кампања, подизање свијести, потпуно и ефикасно спровођење истрага у случајевима кривичних дјела почињених из мржње и обуку полиције у препознавању, пријављивању и поступању по кривичним дјелима почињеним из мржње.

На округлом столу у згради Општине Бијељина, одржаном 19. јула 2013. године, учесници су били једногласни у погледу потребе за **отварањем канцеларије омбудсмена у Бијељини** због броја становника (120.000), подручја које покрива (исток РС-а), броја жалби са овог подручја, значајне повратничке популације (Бијељина, Зворник итд). Ако тренутно није могуће отворити канцеларију, неопходно је да се успоставе уредовни дани, а начелник ове општине исказао је спремност да у ту сврху обезбједи све техничке услове.

У хотелу "Сарајево" 18. септембра 2013. године одржана је конференција о теми: "Обавезе Босне и Херцеговине према **женама које су преживјеле ратне злочине**", у организацији сарајевског огранка швајцарске организације против некажњивости - TRIAL (*Track impunity always*). Циљ конференције био је да кључне актере упозна о препорукама УН-овог Комитета за елиминацију дискриминације према женама (CEDAW) и да омогући

интерактивну платформу на којој би учесници могли да израде оперативни план и одговоре на изазов и обавезу спровођења ових препорука.

Посебни изазови који се односе на притужбе по основу **етничке дискриминације** била је тема скупа одржаног од 25. до 28. септембра 2013. године у Охриду, у Македонији. У раду скупа учествовали су представници националних институција за заштиту људских права из региона, а представници Институције омбудсмена за људска права БиХ информисали су скуп о конкретним предметима, мјерама и анализама из области етничке дискриминације и дискриминације националних мањина. Конкретна корист овог скупа огледа се у изради брошуре „Преглед законодавства за забрану дискриминације у земљама Западног Балкана“ којом се упоређују закони за забрану дискриминације у земљама региона, износе предности и слабости сваког појединачног рјешења и која садржи препоруке за побољшање и већу прецизност и ефикасност ових закона. Из излагања учесника могло се закључити да су највише дискриминисани Роми, и то у области становања, а донекле и у области образовања и права на рад. У поређењу са земљама из окружења, Босна и Херцеговина нема велики број жалби на дискриминацију Рома, што упућује на закључак да ова група ријетко користи законске механизме за заштиту својих права, али и да су основни проблеми ове популације, који се првенствено односе на смјештај, донекле ријешени.

Састанак у Бечу организован је у периоду од 6. до 8. октобра 2013. године ради окупљања свих органа који се баве питањем заштите и промоције **људских права у Европи**. Ту су били представници институција омбудсмена, националних тијела за једнакост и националних институција за људска права, као и представници секретаријата мрежа које окупљају наведене институције, а учествовали су и представници Савјета Европе, ОЕБС-а, УНДП-а, ОХЦХР-а и др. Размјена искустава показала је да се институције људских права из земаља ЕУ највише баве питањима кршења права миграната, тражилаца азила и Рома, указујући на отежан положај припадника ових категорија, затим питањима дискриминације, посебно мобинга, угрожавања економских и социјалних права, што је својствено свим земљама, као и да је изражен проблем смањења финансијских средстава.

Радионицу намијењену **ромским удружењима** са подручја Средњобосанског кантона (СБК) организовала је Мисија ОЕБС-а у БиХ 18. 10. 2013. године, а циљ је био приближавање рада Институције омбудсмена ромским удружењима с обзиром да се припадници ове категорије грађана ријетко одлучују за покретање поступка пред Институцијом, иако су често дискриминисани. Из дискусије која је услиједила, закључује се да највећи проблем представља запошљавање ромске популације, јер многи од њих немају адекватно формално образовање, а издржавају вишечлане породице у којима ниједан члан не ради.

Тренинг посвећен раду органа за заштиту равноправности са одговорним органима, што су у Европској унији првенствено послодавци, организовала је у Загребу Европска мрежа институција за заштиту равноправности (**EQUINET**) 24. и 25. октобра 2013. године, а представници Институције омбудсмена позвани су и учествовали су иако формално нису члан EQUINET-а. Као примјери добре праксе издвојени су директна комуникација са послодавцима и удружењима послодаваца с циљем превенције дискриминације на радном мјесту и уручивање сертификата (признања, плакете) за различитост, сваке године, гдје су у жирију обично представници послодаваца, синдиката као и Институције омбудсмена.

У сали Градског вијећа у Сарајеву 7. новембра 2013. године одржан је састанак о теми: **“Право на образовање”**, у организацији Уније за одрживи повратак и интеграције Босне и Херцеговине (невладина организација са специјалним консултативним статусом при Економском и Социјалном савјету Уједињених нација), а поводом проблема у Коњевић-Пољу и Врбањцима. Представници ОЕБС-а и УНИЦЕФ-а су са аспекта најбољег интереса дјетета изразили забринутост јер дјеца не иду у школу, те указали да и родитељи сnose одговорност што дјеца не похађају наставу, а према Конвенцији о правима дјетета. Представници родитеља и невладиних организација углавном су одговорним за настали проблем сматрали власти Републике Српске и међународну заједницу, а састанак је окончан без конкретног закључка.

Радионицу намијењену невладиним организацијама које се баве питањима **равноправности полова** са подручја Бање Луке и сусједних општина организовала је Мисија ОЕБС-а у БиХ 19. 11. 2013. године у Бањој Луци. Циљ радионице био је едукација представника невладиних организација о међународном и домаћем правном оквиру за заштиту равноправности те механизмима заштите пред Институцијом омбудсмена. Учесници су похвално оцијенили рад Институције омбудсмена, а једина сугестија односила се на захтјев да у годишњем извјештају буде приказано колико укупно жалби изјављују жене, а колико мушкарци, како је то урађено и за друге категорије.

У хотелу "Босна" у Бањалуци 4. децембра 2013. године представник Институције омбудсмена био је један од предавача о теми: „Насиље и **дискриминација над LGBT** особама - искуства из регије и БиХ“ у оквиру пројекта који финансира Европска унија, у организацији Фондације „Хајнрих Бел“, Канцеларија у БиХ, у партнерству са Сарајевским отвореним центром и Фондацијом ЦУРЕ. Предмета дискриминације LGBT особа нема много, што не значи да припадници ове популације нису дискриминисани него да се из различитих разлога не одлучују за покретање поступака пред надлежним институцијама.

Рад Институције омбудсмена на сузбијању дискриминације промовисан је саопштењима за радио и телевизијске емисије, гостовањима у емисијама и давањем изјава, достављањем информација различитим научно-истраживачким центрима у земљи и иностранству, као и достављањем попуњеног упитника Савјетодавном комитету Савјета за људска права у вези са најбољим праксама и највећим изазовима у промоцији и заштити људских права у ситуацијама након катастрофа и постконфликтним ситуацијама, а према Резолуцији 22/16 Савјета (1. октобар 2013. године).

V ПОСТУПАК ПО ЖАЛБИ И СТАТИСТИКЕ

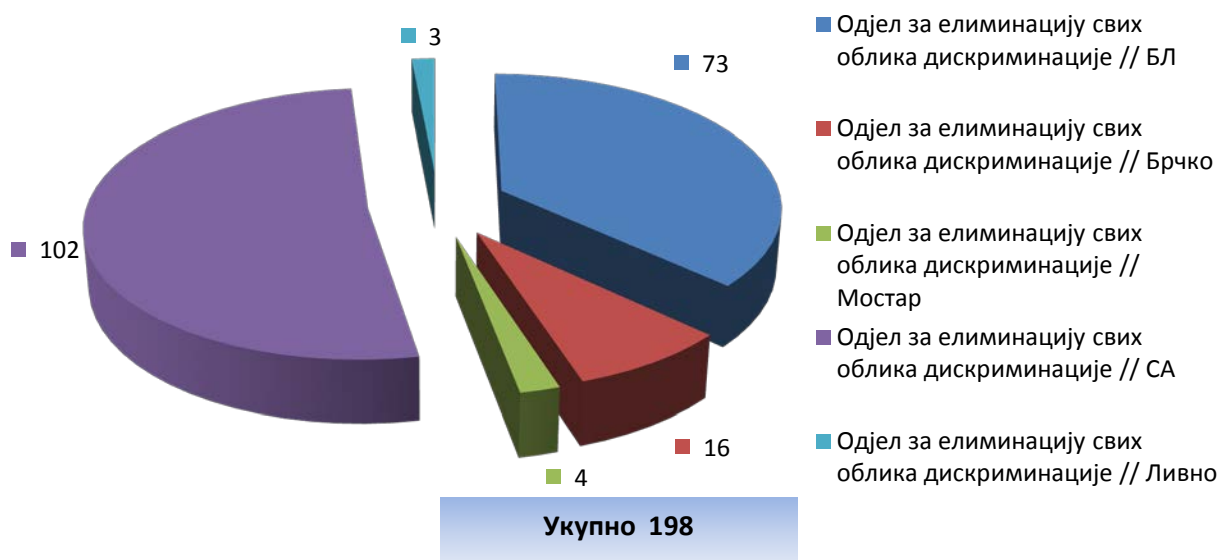
Поступак по појединачним жалбама грађана представља најзначајнији облик заштите људских права.

5.1. Анализа запримљених жалби

У 2013. години у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације регистровано је укупно 198 жалби. Ово представља смањење броја жалби за 23% у односу на претходну (2012) годину када је било регистровано 257 жалби. Према процјенама омбудсмена, овај податак не значи да је дошло до смањења дискриминације, него да и даље постоје непријављени случајеви због генералног неповјерења у институције, као и због страха од евентуалних негативних посљедица по лични статус жртава.

КАНЦЕЛАРИЈЕ	ЗАПРИМЉЕНИ ПРЕДМЕТИ	ПРЕДМЕТИ У РАДУ	ЗАВРШЕНИ ПРЕДМЕТИ
Бањалука	73	25	48
Брчко	16	8	8
Мостар	4	3	1
Сарајево	102	55	47
Ливно	3	1	2
Укупно у Одјелу	198	92	106

Табела 1. Приказ запримљених жалби у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације у 2013. години

Преглед запримљених жалби у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације у 2013. години по канцеларијама

Највећи број жалби односи се на мобинг, као посебан облик дискриминације на радном мјесту, затим слиједе жалбе на дискриминацију на основу националног или социјалног поријекла, етничке припадности, друштвеног положаја и пола, те на основу образовања. Овакав тренд примијећен је и претходних година. Повећава се број жалби на мобинг, а смањује број жалби на етничку и националну дискриминацију.

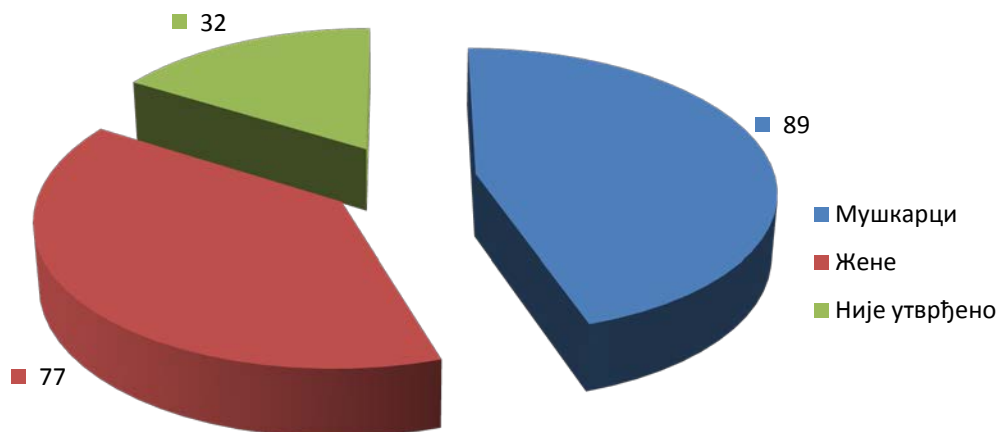
Од 198 заprimљених жалби ријешено је 106, док су у раду из 2013. године остала још 92 предмета.

Из 2011. и 2012. године пренесено је 209 жалби. По поменутих предметима се током 2013. године поступало, те је архивирано 139 предмета. У раду пред Институцијом омбудсмана, у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације, остало је 70 предмета.

Дакле, у 2013. години, Одјел је поступао по 407 предмета. Ријешено је укупно 245 предмета, док су у раду остала укупно 162 предмета.

ОБЛИЦИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ / КАНЦЕЛАРИЈЕ	САРАЈЕВО	БАЊА ЛУКА	БРЧКО	МОСТАР	ЛИВНО	УКУПНО
Узнемиравање	3	1	0	0	0	4
Полно узнемиравање	1	0	0	0	0	1
Мобинг	42	17	7	1	2	69
Сегрегација	0	1	0	0	0	1
Издавање налога и помагање другима приликом дискриминације	0	2	0	0	0	2
Подстицање на дискриминацију	1	0	0	0	0	1
На основу расе	0	0	0	0	0	0
На основу боје коже	0	0	0	0	0	0
На основу језика	0	0	0	0	0	0
На основу вјере	0	1	0	0	0	1
На основу етничке припадности	4	11	0	0	0	15
На основу националног или социјалног поријекла	14	4	1	0	0	19
На основу везе са националном мањином	1	1	1	0	0	3
На основу политичког или другог увјерења	2	4	2	0	0	8
На основу имовног стања	0	5	0	0	0	5
На основу чланства у синдикату или другом удружењу	0	4	0	0	0	4
На основу образовања	2	8	2	1	0	13
На основу друштвеног положаја и пола	2	8	1	2	1	14
На основу полног изражавања или оријентације	1	3	0	0	0	4
Остало	31	2	1	0	0	34

Табела 2. Приказ заprimљених жалби по канцеларијама и облицима дискриминације

Укупно 198

Дијаграм: Полна структура жалилаца у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације у 2013. години

У случајевима када у поступку истраге утврди повреду права, Институција омбудсмена издаје препоруке с циљем усвајања мјера и отклањања повреде права.

Анексом VI члан 5. став 4) Дејтонског мировног споразума прописује се обавеза одговорне стране да у остављеном року писменим путем обавијести Институцију омбудсмена на који начин ће испоштовати препоруку.

У периоду извјештавања Одјел за елиминацију дискриминације издао је 61 препоруку. Неопходно је да се напомене да је одређени број предмета ријешен у току истраге, било посредовањем, подстицањем пријатељског рјешења или предузимањем медијације између страна у спору, било на начин да одговорни јавни орган сам коригује своје поступање након првог обраћања Институцију омбудсмена.

Назив одјела	Дјелимично реализована	Нема одговора	Без реализације	Остварена сарадња	Реализована	Укупно
Об - Одјел за елиминацију свих облика дискриминације	3	23	3	24	8	61

Приказ препорука по степену реализације до 31. 12. 2013. године

Непоштовање препорука омбудсмена у вези са повредама Закона о забрани дискриминације повлачи прекршајну одговорност физичких и правних лица, новчане казне до 10.000 КМ, мјере безбједности забране обављања дјелатности и друге санкције предвиђене Законом.

VI ПОЈЕДИНИ ОБЛИЦИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

6.1. Мобинг

Мобинг је проблем савременог друштва који може различито да се манифестује и у највећем броју случајева оставља вишеструке негативне посљедице. Осим што се са посљедицама суочава жртва, засигурно се може рећи да посљедице мобинга осјећа и породица жртве, али штету трпи и организација.

Често руководиоци организација нису свјесни посљедица које мобинг може да изазове и управо због тога је потребно да се створи безбједност код запослених да неће сносити посљедице у случају пријављивања мобинга. Резултати истраживања показали су да у само 23% случајева организације имају унутрашње акте којима регулишу мобинг, док највећи број испитаних уопште није упознат да ли су заштићени актима организације. Ипак, највећи број испитаних помоћ би потражили у организацији. То значи да запослени нису информисани о механизмима заштите од дискриминације, односно да нема таквих механизма у организацији, али и да постоји велико неповјерење у правосудни систем. Нарочито је битно разговарати са запосленима и едуковати их како да препознају понашања која представљају мобинг, који им закони пружају заштиту, коме могу да се обрате и слично.¹¹

Детаљно образложење и анализа појавних облика мобинга садржани су у два претходна извјештаја о дискриминацији, који су доступни на веб-страници Институције омбудсмена, и једнако може да се примијени и на 2013. годину.¹²

6.2. Коњевић Поље и остали

У периоду од 13. 09. 2013. до 29. 11. 2013. године, а по пријему писмених жалби родитеља, у Институцији омбудсмена регистровано је седам предмета у вези са проблемом образовања дјете повратника у Врбањцима, Побуђу и Коњевић Пољу.¹³

С циљем што хитнијег рјешавања проблема и заштите интереса дјете, 18. 09. 2013. године Институција омбудсмена издала је саопштење за јавност којим: Омбудсмени позивају надлежна министарства образовања да, у складу са својим законима утврђеним овлаштењима, те у међусобној координацији, одмах пронађу адекватна привремена рјешења у текућој школској 2013/2014. години којима ће се елиминисати појаве којима се крше права дјете, а потом приступити и изналажењу трајних рјешења за сва спорна питања, како би се омогућило несметано одвијање наставе и остваривање права дјете на образовање. (Саопштење је, између осталог, објављено и на веб-страници Институције омбудсмена.)

Након тога, у периоду од 10. 10. 2013. до 27. 11. 2013. године, омбудсмени и представници надлежних одјела дали су најмање седам изјава за новине и телевизијске станице с циљем превазилажења насталог проблема.

¹¹ Ирма Салчин, Мобинг, узнемиравање и сексуално узнемиравање на радном мјесту, завршни рад мастер студија, Правни факултет Универзитета у Сарајеву, 2014.

¹² Исто вриједи и за поглавља која се односе на дискриминацију на основу етничке припадности, пола, образовања и сексуалне оријентације: http://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2013040401374146ser.pdf, стр. 17-22.

¹³ Ж-БЛ-01-622/13, Ж-СА-01-977/13, Ж-БЛ-06-645/13, Ж-СА-06-1152/13, Ж-СА-06-1133/13, Ж-СА-06-1114/13, Ж-СА-06-1270/13

Осим саопштења за јавност и изјава за медије, омбудсмени су спровели истрагу према сљедећим јавним органима: Министарству просвјете и културе РС (14. 10. 2013. и 06. 11. 2013. године), Министарству цивилних послова БиХ (29. 10. 2013. године), директору ОШ „Петар Кочић“ Братунац, Педагошком заводу Републике Српске и Просвјетној инспекцији Републике Српске (06. 11. 2013. године), Министарству за људска права и избјеглице БиХ (08. 11. 2013. године) и Центру за социјални рад Котор Варош (04. 12. 2013. године).

Министарство цивилних послова БиХ доставило је изјашњење у којем наводи да: Министарство нема механизме за спровођење Оквирног закона, за шта су једино надлежне образовне власти у РС-у, кантонима ФБиХ и Брчко Дистрикту БиХ, да је одржана Конференција министара образовања 24. 09. 2013. године, када су усвојени закључци да се осуђује дискриминација, сегрегација, асимилација и политизација у образовању у Босни и Херцеговини, да се подржава потпуно спровођење Оквирног закона, а позивају надлежне образовне власти да отклоне дискриминацију, сегрегацију, асимилацију и политизацију ако постоје.

Педагошки завод РС доставио је изјашњење у којем наводи: национална група предмета извођена је у Коњевић Пољу у складу са Законом о основном образовању и васпитању РС, Привременим споразумом и Планом његовог спровођења, да су се родитељи изјаснили да желе извођење наставе по наставном плану и програму Тузланског кантона, да се настава од првог до петог разреда изводи по Наставном плану и програму РС и Заједничком језгру наставних планова и програма, да је организована настава из исламске вјеронауке, а од шестог до деветог разреда изводи се настава из предмета: босански језик, историја, географија, као и вјеронаука према Наставном плану и програму Тузланског кантона.

Директор ОШ „Петар Кочић“ Кравица доставио је изјашњење у којем наводи да се национална група предмета изводи од школске 2003/2004. године према Наставном плану и програму Тузланског кантона, да се национална група предмета за ниже разреде изводи према наставном плану надлежног министарства зато што та одјељења броје од седам до тринаест ученика, да је од укупно 32 наставника њих пет несрпске националности, да су наставници босанског језика, историје и географије Срби због недостатка квалификованих наставника међу повратницима, да је мандат Школском одбору истекао 24. 07. 2013. године у којем је од седам чланова један био Бошњак, да је у току поступак именовања новог школског одбора у који је предложен већи број Бошњака (у име родитеља, наставника, Скупштине општине Братунац), да у школи нема никаквих вјерских обиљежја, да се не славе српски празници, те да ученици бошњачке националности похађају школу по националном, а не територијалном принципу.

Министарство просвјете РС доставило је Информацију о занемаривању дјецe у предметима Коњевић Поље и Врбањци, у којој се наводи: да је основно образовање обавезно и бесплатно за дјецу од 6 до 15 година, да су родитељи дужни да се брину о редовном похађању школе, да школа покреће поступак пред судом ако дијете не похађа наставу, и да је то посљедња мјера којој се приступа, да се дјецa нису појавила на настави упркос бројним настојањима Министарства да ријеша питање повратка ученика, да је постигнут договор између министра Мутаџије и адвоката родитеља Адемовића, да се ученици нису појавили на настави, те да су директори школа у Кравици и Котор-Вароши покренули поступак пред надлежним судовима.

Центар за социјални рад Котор Варош доставио је изјашњење у којем се наводи: „службено лице Центра није било у контакту са родитељима бошњачке дјецe, о питању судског поступка није дата наведена изјава, нити је она тачна, а да је суд једино надлежан да одлучи о постојању или непостојању одговорности родитеља“.

Имајући у виду чињеницу да је дошло до кршења права дјете у процесу основног образовања, да до завршетка првог полугодишта школске 2013/2014. године велики број дјете није кренуо на наставу у Коњевић Пољу, да није дошло до приближавања ставова различитих страна, као ни да покушаји посредовања и изналагања рјешења путем дијалога нису уродили плодом, омбудсмени су донијели одлуку о изради специјалног извјештаја о праву дјете на образовање у Босни и Херцеговини.

С циљем анализе спровођења Оквирног закона, неопходно је приказати што реалнију слику стања у школама, а нарочито у погледу: права на матерњи језик у основним школама, права на националну групу предмета у основним школама и права на мјешовити национални састав наставног кадра и школских одбора у основним школама.

6.3. Дискриминација Рома

Полазећи од основних принципа да су сва људска бића слободна и једнака у достојанству и људским правима, а имајући у виду незавидан положај ромске националне мањине у Босни и Херцеговини, Институција омбудсмена оцијенила је потребним да изврши процјену стања и услова у којима живе припадници ромске националне мањине у Босни и Херцеговини.

У вези са тим, Институција омбудсмена, уз подршку Мисије ОЕБС-а у БиХ/Канцеларије за демократске институције и људска права (енгл. Office for Democratic Institutions and Human Rights, ODIHR), а у оквиру пројекта "Најбоље праксе за укључење Рома" (енгл. BPRI) који финансира Европска унија, а подржавају земље чланице ОЕБС-а, спровела је истраживање о стварном стању припадника ромске националне мањине на простору Босне и Херцеговине.

Активнија политика на побољшању положаја најугроженије, ромске мањине започиње 2002. године именовањем Одбора за Роме при Савјету министара као савјетодавног и координирајућег тијела, а 2012. године овај одбор именован је у трећем мандату који завршава у јуну 2016. године.

У процесу реализације мјера за унапређење права Рома посебно је дошла до изражаја сарадња између државног и локалног нивоа власти. Већина општина на локалном нивоу издваја средства за побољшање животних услова Рома или инвестира своја средства у пројекте инфраструктуре и управо у овом сегменту свакако је значајна финансијска подршка државног нивоа или међународних донатора. Информације прикупљене на терену показују да је коначан број регистрованих ромских удружења у Босни и Херцеговини у октобру 2013. године 84 удружења, што је, у односу на листу регистрованих ромских удружења коју је сачинило Министарство за људска права и избјеглице БиХ, више за пет (5) удружења. Од овог броја, 64 удружења регистрована су у ФБиХ, 18 у РС-у, а два удружења дјелују на подручју Брчко Дистрикта БиХ. Роми су најбројнија од 17 националних мањина у Босни и Херцеговини. Посљедњи попис становништва у Босни и Херцеговини био је 1991. године и само се око 8.000 становника изјаснило као Ром, док су, према резултатима евидентирања Рома и њихових потреба, које је Министарство за људска права и избјеглице БиХ спровело у 2010. години, у јединствену базу унесене информације за око 17.000 Рома, те ако се узму у обзир и они који се нису евидентирали јер су били одсутни, процјењује се да у Босни и Херцеговини има између 30.000 и 40.000 Рома. Подаци које је Институција омбудсмена добила од удружења Рома путем спроведеног истраживања, на територији Босне и Херцеговине

живи око 50.000 Рома. Од тог броја у ФБиХ живи око 35.000 Рома¹⁴, у РС-у више од 3.000, те у Брчко Дистикту БиХ око 2.000-2.500 Рома.

Основи проблеми у стамбеном збрињавању ромске популације омбудсмени виде у недостатку финансијских средстава, компликованим и дугим процедурама, недовољној сарадњи између ромских удружења, миграцији ромских породица, недостатку грађевинског земљишта, неријешеним имовинским односима, немогућности легализације постојећих објеката, недостатку средстава за учешће општинских органа управе у реализацији пројеката на кантоналном нивоу, отпору локалног становништва, недовољним хигијенским и техничким условима у којима живе Роми, те одсуству добре воље локалних органа управе.

У евиденцији незапослених Завода за запошљавање РС на дан 31. август 2013. године било је 289 Рома, од којих је 189 мушкараца и 100 жена. Са листе Завода за запошљавање у периоду 2011. година - август 2013. године укупно је запослено 125 Рома. Истовремено, у евиденцији Завода за запошљавање ФБиХ је 2.597 особа које су се изјасниле као Роми, од којих је 1.181 жена, док је утрошак средстава из пројеката намијењених запошљавању Рома у ФБиХ резултирао запошљавањем 194 Рома, укључујући и самозапошљавање (без 2013. године).

Резултат Ревидираног акционог плана БиХ о образовним потребама Рома јесте да је у 2011. години дошло до повећаног уписа ромске дјеце у основну и средњу школу, али и на факултете. Евидентан је и знатно мањи број дјеце која напуштају основну и средњу школу. Нажалост, овакав тренд није се наставио у 2012. и 2013. години. Према информацијама добијеним од представника основних школа за вријеме одржавања округлих столова у Живиницама, Тузли и Бијељини, евидентан је проблем напуштања Босне и Херцеговине већег дијела ромских породица. Тако је на првом полугодишту школске 2012/2013. године једна трећина ромске дјеце била неоцијењена због одласка у иностранство. Школе се суочавају и са проблемом великог броја неоправданих изостанака ромске дјеце са наставе.

У области здравствене заштите ромске популације учињен је највећи помак, иако су и даље присутни одређени проблеми као што је приступ здравственој заштити Рома старости више од 65 година који нису на листи Завода за запошљавање, нису у радном односу и немају остварену пензију, те дјеце која не иду у школу. Мјере које су допринијеле да Роми имају приступ здравственој заштити су: осигурање путем завода за запошљавање и центара за социјални рад, те остварена сарадња са органима управе.

Омбудсмени сматрају да је приступ здравственој заштити и даље отежан због постојања административних баријера, предрасуда, недостатка новчаних средстава за партиципацију – тзв. маркица за здравствену заштиту, гдје грађани морају да уплате одређени новчани износ у смислу партиципације за здравствено осигурање, периодична здравствена заштита, нпр. у трајању од три мјесеца, неажурност пријава у заводу за запошљавање, неинформисаност Рома о могућности здравственог осигурања, неовјерене здравствене књижице.¹⁵

6.4. Илустративни примјери

Ж-БЛ-06-297/13

Подноситељка жалбе, хрватске националности, обратила се Институцији омбудсмена наводећи да је четири године на евиденцији незапослених особа Јавне установе Службе

¹⁴ Овом броју треба да се дода број Рома који живи на територији Сарајевског кантона

¹⁵ Специјални извјештај о положају Рома у Босни и Херцеговини:

http://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obmudsmen_doc2013121011144464ser.pdf

за запошљавање Унско-санског кантона, Биро рада Бихаћ, и да на конкурсима за одговарајућа радна мјеста у средњим школама у Бихаћу није изабрана иако је испуњавала све услове конкурса. Након спроведеног поступка истраге, омбудсмени су упутили препоруку Министарству образовања УСК да предузме мјере како би структура запослених у школама на подручју УСК у већој мјери одражавала резултате пописа из 1991. године, а уважавајући евиденције Службе за запошљавање УСК. Омбудсмени претпостављају да је подносиатељка жалбе ријешила свој радноправни статус, јер након издавања препоруке није одговарала на позиве и дописе представника Институције омбудсмена.

Ж-БЛ-06-145/13

Подноситељка жалбе затражила је помоћ омбудсмена јер у поступку конкурсисања на позицију асистента на Филозофском факултету Зеница није изабрана иако је, према мишљењу Комисије за избор, Наставно-научног вијећа и Сената била прворангирана кандидат. У вријеме конкурсисања на позицију асистента имала је завршен додипломски студиј и укупно 285 ЕЦТС бодова. Магистериј (који носи додатних 15 бодова) одбранила је у току конкурсне процедуре. Тумачење правне службе Статута према којем се бодови са мастер студија не урачунавају у укупан број бодова је дискриминација студената који студирају по Болоњском програму па су омбудсмени издали препоруку да се за упражњена радна мјеста распише нови конкурс, уважавајући равноправност диплома стечених по Болоњском програму. Дана 14. 10. 2013. године ректор Универзитета у Зеници доставио је предлог за расписивање конкурса, који је и расписан током децембра, чиме је препорука у потпуности реализована.

Ж-БЛ-06-646/13

Да је за постојање дискриминације довољно да се утврди посљедица, без доказивања мотива дискриминације, најбоље показује сљедећи примјер. Док је била у другом стању, докторица медицине из Бањалуке премјештена је са Клинике за пластично-реконструктивну хирургију на Клинику за пулмологију, па сматра да је дискриминирана по основу пола због увријеженог мишљења да „жене са породицом нису адекватне за рад на хирургији“. Омбудсмени у поступку истраге нису могли да утврде из којих разлога је одлучено да није адекватна да се бави хирургијом, поготово ако јој је уговор једном раније продужаван, па су издали препоруку Министарству здравља и социјалне заштите Републике Српске да у оквиру своје надлежности предузме мјере како би подносиатељка жалбе добила специјализацију за коју је првобитно запослена. Како у остављеном року није било одговора на препоруку, омбудсмени су одлучили да упуте ургенцију предсједнику Владе Републике Српске.

Ж-БЛ-06-95/13

У периоду извјештавања Институција омбудсмена се, такође, фокусирала на прикупљање и анализу статистичких података, праћење и учешће у процесима као пријатељ суда (*amicus curiae*), јер је ова обавеза прописана Законом о забрани дискриминације као и међународним актима у овој области. Поступајући по појединачној жалби, Институција омбудсмена упутила је поднесак Уставном суду БиХ у предмету гдје је утврђена повреда права подносиатељке жалбе, измијењени су спорни прописи у складу са препоруком омбудсмена, али њен радноправни статус није поново успостављен. Пошто је препорука генерално прихваћена и спорни пропис је измијењен, али појединачно право је и даље остало повријеђено, омбудсмени су одлучили да примијене мјере прописане у члану 6. Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине (“Службени гласник Босне и

Херцеговине”, бр. 32/00, 19/02, 35/04 и 32/06) у којем се наводи да „Омбудсмен може прослиједити предмете о наводним повредама људских права највишим судским органима Босне и Херцеговине који су надлежни за питања људских права“. У предстојећем периоду Институција омбудсмена ће се у већој мјери фокусирати на учешће у судским процесима за заштиту од дискриминације као пријатељ суда (*amicus curiae*), јер је ова могућност изричито прописана Законом о забрани дискриминације (члан 16).

Ж-БЛ-06-647/13

Подносилац жалбе захтијевао је од Општине Јајце да му изда родни лист на српском језику и на ћирилици, а надлежни јавни службеници доживјели су овакав захјтев као провокацију, те су његов захјтев одбили на нељудски и непрофесионалан начин. У формалном смислу добио је образложење да захтјеву не може бити удовољено „из техничких разлога“. Након првог обраћања Институције омбудсмена начелнику Општине Јајце, успостављене су техничке могућности за издавање свих матичних докумената на ћирилици и српском језику.

Ж-СА-05-768/13

Институција омбудсмена запримила је жалбу Центра за људска права Универзитета у Сарајеву у којој се наводи да је студент/ица промијенио/ла лично име и пол, а претходно уписао/ла факултет, положио/ла све испите и завршни испит са личним именом и другим сполом, те стекао/ла право на издавање дипломе. Поступајући у наведеном предмету, Институција омбудсмена упутила је 17. 07. 2013. године Универзитету у Сарајеву и Центру за људска права Универзитета у Сарајеву Мишљење и Препоруку под бројем П-169/13, чиме је препоручено да је особи која је промијенила име и пол, замијенила личне документе пред надлежним органима управе, потребно издати диплому у којој ће подаци о студенту бити усаглашени са подацима уписаним у МКР. Дана 19. 09. 2013. године Институција омбудсмена запримила је изјашњење Центра за људска права БиХ у којем се наводи да је препорука испоштована.

Ж-СА-06-1185/13

Наводи жалбе односе се на рад Министарства за борачка питања Зеничко-добојског кантона и Општине Бреза у вези са Конкурсом за додјелу стипендија студентима и ученицима средњих школа на подручју општине Бреза за студијску-школску 2013/2014. годину. Наиме, у Конкурсу је у тачки IV наведено да неће бити узете у разматрање пријаве кандидата чији чланови породичног домаћинства обављају обртничку или сродну дјелатност или су власници неког од облика привредног друштва, а за коју жалилац истиче да је дискриминаторна те да не омогућава дјеци да равноправно конкуришу на основу постигнутог успјеха у школовању.

У вези са предметном жалбом, Институција омбудсмана упутила је жалиоцу Одлуку о затварању предмета у којој је истакнуто да свака дискриминација није непожељна, неприхватљива и законом забрањена. Неким групама људи права су систематски ускраћивана и кршена. То је случај са Ромима, особама са инвалидитетом... Њихов положај у друштву неријетко је лош и неравноправан у толикој мјери да су њихове могућности за образовање, кориштење социјалне заштите битно смањене. Зато се њима мора помоћи да прво дођу на почетну позицију једнако са свим осталим грађанима. Дакле, када држава, разматрајући ресурсе који су јој на располагању, није у могућности да обезбиједи минималну заштиту свим групама, она мора спецификовати групе којима је потребна посебна заштита и она мора да им буде пружена.

Ж-МО-06-204/12

Поступајући по жалби групе запосленица Грађевинског факултета Универзитета „Џемал Биједић“ у Мостару, а која се односила на повреду права у смислу дискриминације, и то мобинг и дискриминација на основу пола, истражни поступак указао је да успостављени механизми заштите на Универзитету и Грађевинском факултету очито нису довољно ефикасни, посебно када је ријеч о једнаком третману особа мушког и женског пола, што ствара простор за различито третирање, посебно жена, с обзиром на њихово биолошко одређење. На ову констатацију указује и чињеница да акти Грађевинског факултета - Правила Грађевинског факултета^[1] и акти Универзитета - Статут^[2] и Кодекс наставничке етике^[3], нису усаглашени са одредбама Закона о забрани дискриминације и Закона о равноправности полова у БиХ.

Слиједом наведеног, Институција омбудсмена упутила је 27. 03. 2013. године Универзитету „Џемал Биједић“ Препоруку број: П-52/13 којом је препоручено да, имајући у виду одредбе Закона о забрани дискриминације и Закона о равноправности полова у БиХ, Универзитет и Грађевински факултет усагласе своје унутрашње акте са Законом о забрани дискриминације и Законом о равноправности полова у БиХ како би се обезбиједио ефикасан систем заштите од дискриминације, а посебно принципа равноправности полова, као и да обезбиједи потпуну примјену ових закона у свим сферама свог дјеловања како би се превенирала евентуална будућа поступања која су у супротности са наведеним законима. Препорука није испоштована, али је остварена сарадња.

Ж-СА-06-882/12

Институција омбудсмена је *ex officio* разматрала националну заступљеност запослених у Агенцији за идентификациона документа, евиденцију и размјену података Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Агенција). У предмету је издата Препорука број: П-46/13 од 28. 02. 2013. године да се предузму мјере с циљем обезбјеђења националне заступљености запослених у складу са посљедњим пописом становништва у БиХ из 1991. године; да се о одредбама Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине и Закона о забрани дискриминације, односно о националној структури државних службеника у Агенцији, благовремено води рачуна, посебно приликом заснивања радних односа. Институција омбудсмена запримила је изјашњење директора Агенције у којем се, између осталог, наводи да су предузете одговарајуће мјере чијом ће се примјеном допринијети обезбјеђењу полне и националне заступљености запослених, у складу са посљедњим пописом становништва у БиХ, те да је донесена Инструкција о поступању приликом одабира и пријема кандидата у радни однос.

Ж-СА-06-114/13 и Ж-СА-06-594/13

Жалбени наводи односили су се на одредбе Закона о одржавању заједничких дијелова зграде и управљања зградом (у даљем тексту: Закон)¹⁶ и Правилника о условима за избор представника етажних власника (у даљем тексту: Правилник). Подносиоци жалбе су, између осталог, указивали на повреде одредаба Закона о забрани дискриминације¹⁷ по основу доби, али су исказали незадовољство и у вези са другим условима и процедуром за избор представника етажних власника који су одређени Законом и Правилником.

^[1] Мостар, јуни 2005. године

^[2] Мостар, јули 2012. године

^[3] Усвојен на сједници Сената Универзитета 31. 01. 2013. године

¹⁶ „Службене новине Кантона Сарајево”, број 3/12

¹⁷ „Службени гласник БиХ”, број 59/09

Након окончања поступка истраге, издата је Препорука број: П-142/13 од 11. 06. 2013. године Министарству стамбене политике Кантона Сарајево као доносиоцу Правилника: да усклади Правилник са Законом о забрани дискриминације. Институција омбудсмена је на Препоруку запримила одговор министра стамбене политике КС, у којем се наводи да и даље остаје при ставу да прописивањем општег услова у Правилнику, а који се односи на доб до 65 година за физичка лица, није дошло до повреде одредаба Закона о забрани дискриминације. Указано је и премијеру Владе Кантона Сарајево на конкретан случај у сврху предузимања адекватних мјера и активности како би се препорука испоштовала.

Ж-СА-06-284/13

Подноситељка жалбе навела је да је запослена у Државној агенцији за истраге и заштиту (у даљем тексту: Агенција), те указала на повреде одредаба Закона о забрани дискриминације,¹⁸ у смислу мобинга, и на повреде права из радног односа. У предмету је издата Препорука број: П-125/13 од 05. 06. 2013. године директору Агенције: да обезбиједи једнако поступање према свим запосленицима и остваривање на равноправном основу права у области рада; да предузме мјере с циљем спречавања узнемиравања, мобинга и виктимизације подносиољке жалбе; да успостави механизам за превенцију свих облика дискриминације и да обезбиједи да се у радноправним односима са запосленицима придржава одредаба Закона о забрани дискриминације; да предузме неопходне мјере заштите запосленика од мобинга. У одговору директора Агенције се, између осталог, наводи да је дата препорука *de facto* реализована.

Ж-СА-06-1111/12

Наводи жалбе указивали су на повреде одредаба Закона о забрани дискриминације,¹⁹ у смислу мобинга, а као одговорна страна означена је начелница Одјела физијатрије Јавне установе Кантоналне болнице у Зеници (у даљем тексту: Болница). У предмету је издата Препорука број: П-45/13 од 19. 03. 2013. године Управном одбору да Болница, као установа, с циљем обезбјеђења заштите права и интереса пацијената, те као послодавац, с циљем обезбјеђења уживања права из радног односа и отклањања појаве нарушених међуљудских односа, искористи сва законом прописана средства као би се утврдило чињенично стање, те сходно томе предузеле адекватне мјере. У одговору на Препоруку наведено је да је одлуком Управног одбора формирана Комисија за утврђивање чињеничног стања у вези са пријавом мобинга која је утврдила да је подносиољка жалбе трпјела мобинг.

Ж-СА-06-48/13

Жалбени наводи односе се на незаконитост и дискриминацију у спровођењу конкурсне процедуре. У предмету је издата Препорука број: П-8/13 од 08. 02. 2013. године Тужилаштву Унско-санског кантона - да се преиспитају предметна рјешења о постављењима државних службеника; да уведе вођење евиденције о националној припадности; да се о одредбама Устава УСК, односно о постизању пропорционалне заступљености конститутивних народа и припадника осталих, благовремено води рачуна, посебно приликом заснивања радних односа и да се примјењују на адекватан начин; Влади Унско-санског кантона - да размотри наведени случај, с обзиром да је сходно одредбама члана 4. став 2. Закона о државним службеницима и намјештеницима у органима државне службе Унско-санског кантона²⁰ Влада дужна да надзире заступљеност

¹⁸ „Службени гласник БиХ“, број 59/09

¹⁹ „Службени гласник БиХ“, број 59/09

²⁰ „Службени гласник Унско-санског кантона“, број 5/12

државних службеника и намјештеника у органима државне службе и предузима одговарајуће мјере да се оствари поштивање принципа пропорционалне заступљености у односу на националну припадност... У одговору Тужилаштва на препоруку, између осталог, наводи се да је по поновљеном поступку именовало државне службенике у складу са важећим кантоналним прописима; да је увело Интерни регистар државних службеника и намјештеника; да је по поновљеном поступку у потпуности испоштован принцип пропорционалне заступљености конститутивних народа и припадника осталих, принцип равноправности полова, принцип примјене посебних прописа којима се прописује обавеза давања предности при запошљавању под једнаким условима. Подносилац жалбе поново се обратио Институцији омбудсмена јер ни у поновљеном поступку није изабран.

Ж-СА-06-1344/12

Жалбени наводи односили су се на дискриминацију због онемогућности особи под међународном заштитом у Босни и Херцеговини - признат статус избјеглице - да региструје моторно возило. У предмету је издата Препорука број: П-158/13 од 12. 07. 2013. године Министарству унутрашњих послова Зеничко-добојског кантона да се особама под међународном заштитом обезбиједи исти статус као и странцима, у погледу регистрације возила и издавања возачке дозволе. Институција омбудсмена је у акту Министарства унутрашњих послова Зеничко-добојског кантона од 08. 11. 2013. године запримила обавјештење да је подносиоцу жалбе упућено писмено обавјештење о позитивном рјешавању захтјева.

Ж-СА-06-477/13

Подносиоци жалбе навели су да је у селу Сеона постојала џамија још од 1851. године, која је била у пуном капацитету до рата 1992. године, када је изгорјела, те да су је повратници након рата реконструисали. Указали су на наводно дискриминирајуће поступање Исламске заједнице у Босни и Херцеговини, јер им се, како наводе, онемогућава обављање вјерског обреда џума-намаза. Институција омбудсмена је, слиједећи примјер Министарства за људска права и избјеглице БиХ, а с циљем да издејствује дијалог између подносилаца жалбе и њихове вјерске заједнице, упутила акте реисул-улеми Исламске заједнице којим је затражила инфомације у вези са конкретним случајем. Институција омбудсмена је, с обзиром на наводе у жалби да је реис-ул-улема прослиједио акт Муфтијству тузланском са упутом да се проблем ријеша у сарадњи са Меџлисом Исламске заједнице Бановићи, али да није извршен налог реис-ул-улеме, достављањем аката уједно инфомисала реис-ул-улему о овом случају, што је максимум дјеловања Институције омбудсмена у конкретном предмету. Институција омбудсмена је, дакле, ограничена у свом дјеловању према вјерским заједницама и црквама, јер не може да оцијени потребе ове вјерске заједнице за имамом у селу Сеона нити да оцијени „повреду права мјештана села Сеона на колективну молитву – џуму јер би то представљало нарушавање самосталности вјерске заједнице гарантоване одредбама Закона о слободи вјере и правном положају црква и вјерских заједница.

VII ЈАЧАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЗА ЗАШТИТУ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Иако је Законом о забрани дискриминације из 2009. године предвиђена обавеза постојања *посебне буџетске ставке* за рад Одјела за елиминацију свих облика дискриминације, то се до данас, дакле, ни четири године након прописивања законске обавезе, није догодило. Ограничавање финансијских и кадровских капацитета Одјела није значајније утицало на рад по појединачним жалбама грађана, али је ограничило вршење других законом повјерених надлежности (првенствено спровођење истраживања и предлагање законских рјешења) којима би стандарди људских права у земљи били доведени на ниво развијенијих европских земаља.

Нажалост, до реализације ове законске обавезе никада није дошло иако је Институција омбудсмена редовно подносила захтјеве, којима никада није удовољено. Насупрот томе, Институција омбудсмена је од 2010. године перманентно изложена умањењу буџетских средстава, како слиједи:

- за 2010. годину буџет је износио 2.721.000,00 КМ,
- за 2011. годину буџет је износио 2.473.397 КМ,
- за 2012. годину буџет је износио 2.388.000 КМ,
- за 2013. годину буџет износи 2.374.000 КМ.

Наведено је резултирало тиме да је Институција омбудсмена, како би обезбиједила извршење свог мандата, у дијелу који се односи на заштиту права кроз поступања по индивидуалним жалбама, била принуђена да 13. 09. 2013. године од Савјета министара БиХ тражи средства из текуће резерве буџета институција Босне и Херцеговине у износу од 32.200 КМ, а која се односе на измирење основних обавеза плаћања закупа, текућег одржавања /одржавање софтвера/ и измиривања обавеза електричних и комуналних услуга.

У погледу примјене Закона о забрани дискриминације, постоји веома низак *ниво судске праксе*, што значајно утиче на ефикасност примјене Закона и умањује могућност Институције омбудсмена да у потпуности извршава своје Законом утврђене обавезе. Иако је од усвајања Закона прошло више од четири године, као резултат донесене су свега двије правоснажне судске пресуде којима се утврђује дискриминација, и то Кантоналног суда у Мостару²¹ и Општинског суда у Ливну.²² У погледу „двје школе под једним кровом“ Општински суд у Травнику одбацио је тужбу,²³ а на исти начин правоснажно је окончан поступак пред Кантоналним судом у Мостару.²⁴ Општински суд у Завидовићима игнорисао је препоруку омбудсмена којом је утврђена дискриминација на основу припадности националној мањини и тужбу са идентичним тужбеним захтјевом одбио као неосновану.²⁵ Иако тужбени захтјев није био формулисан у смислу Закона о забрани дискриминације, Општински суд у Зеници донио је пресуду којом је утврдио да „чињеница да је радник био члан синдиката не смије га ставити у неповољнији положај у

²¹ Број: П 58 0 П 056658 09 П

²² Број: 68 0 П 017561 11 П

²³ Број: 51 0 П 054 522 11 П

²⁴ Број: 58 0 Пс 085 653 12 Пж

²⁵ Број: 42 0 П 011 972 11 П

односу на друге раднике“ те му досудио накнаду неисплаћених плата.²⁶ Уставни суд БиХ је на сједници, одржаној 24. маја 2013. године, донио одлуку о допуштености и меритуму којом је усвојио апелацију у вези са дискриминацијом на основу пола, вратио предмет на поновно суђење Кантоналном суду у Бихаћу те наложио Парламенту Федерације БиХ измјену Породичног закона ФБиХ, с циљем обезбјеђивања родне равноправности.²⁷ Са друге стране, Општински суд у Орашју у цијелости је одбио као неоснован тужбени захтјев за постојање дискриминације у виду узнемиравања и мобинга на радном мјесту јер, према образложењу Суда, „постојање дискриминације претпоставља субјективну саставницу која у конкретном случају није утврђена“.²⁸ У периоду извјештавања, два судска поступка по захјеву омбудсмена за покретање прекршајног поступка због повреде Закона о забрани дискриминације окончана су правоснажним рјешењима о ослобађању од одговорности пријављених особа, иако је Институција омбудсмена, као централни ауторитет по овом питању, утврдила да је дошло до дискриминације.²⁹ Коначно, судски поступак покренут за заштиту од мобинга, покренут 2008. године, у којем су представници Институције омбудсмена пратили суђења, окончан је доношењем првостепене пресуде којом се тужбени захтјев одбија, јер нису доказани наводи тужитељке да је била жртва мобинга.³⁰ Недовољан сензибилитет судија за суђења у предметима дискриминације, а нарочито мобинга, може да обесхрабри вјеру у дјелотворност правних лијекова који стоје на располагању жртви.

Смртна казна не постоји у кривичним законима Босне и Херцеговине и ниједна особа у Босни и Херцеговини не може да буде осуђена на смртну казну за било које кривично дјело. Устав Републике Српске још увијек садржи одредбу према којој се за најтеже облике кривичних дјела може изрећи смртна казна. Иако је ова одредба само формалног карактера и не може се примијенити у пракси јер није предвиђена кривичним законом, Народна скупштина Републике Српске је 2008. године усвојила амандман на Устав којим се смртна казна брише. Овај амандман није ступио на снагу јер није постигнута политичка сагласност у Вијећу народа РС о пакету амандмана. Ово питање задњи пут разматрано је на 2. посебној сједници, одржаној 26. 04. 2012. године.

У поређењу са осталим угроженим категоријама грађана, припадници **LGBT** популације се врло ријетко одлучују за покретање поступка пред Институцијом омбудсмена, што је вјероватно резултат страха због реакције на објелодањивање своје сексуалне оријентације. Према сазнањима Институције омбудсмена, није било случајева дискриминације LGBT особа који су добили судски епилог. Од доношења Закона о забрани дискриминације у Институцији омбудсмена БиХ регистровано је приближно 20 жалби на дискриминацију по основу сексуалне оријентације, од којих је већина отворена по службеној дужности, а односе се на говор мржње на порталима, вербалне нападе на јавним мјестима, ометања приликом окупљања, пријетње и један случај физичког насиља. Није било жалби на дискриминацију LGBT особа на радном мјесту. Једна од кључних активности Институције омбудсмена усмјерена је на подизање свијести грађана о њиховим правима и о постојању механизма и институција које стају у њихову заштиту када су угрожени на било који начин, с циљем афирмације права угрожених категорија. Државни органи задужени за одржавање реда имају првенствену обавезу да реагују у

²⁶ Број: 43 О Рс 067 453 12 Рс

²⁷ Број: Ап 369/10

²⁸ Број: 25 О П 032 327 12 П

²⁹ Број: 65 О Пр 211 828 13 Пр 2 и 77 О Пр 037 144 13 Пжп 2

³⁰ Број: 71 О П 031 766 08 П

случају угрожавања слободе окупљања и изражавања, а судови имају могућност изрицања тежих казни за кривична дјела почињена из мржње.

Као позитиван податак омбудсмени истичу да се у Босни и Херцеговини поштује право сваке особе на промјену пола како би се довеле у склад физичке сексуалне карактеристике са полним идентитетом. Ова могућност изричито је предвиђена Законом о матичним књигама, Законом о јединственом матичном броју и Законом о личној карти у Босни и Херцеговини.

Кривична дјела почињена из мржње захтијевају посебан третман јер изазивају осјећај несигурности и неповјерења у свакој заједници. Измјене и допуне одредаба Кривичног закона Републике Српске и Кривичног закона Брчко Дистрикта БиХ усвојене су у 2010. години, а односе се на кривична дјела почињена из мржње. Усвајање истих измјена и допуна у Кривичном закону ФБиХ значајно би допринијело капацитету Босне и Херцеговине да се ефикасно бори против кривичних дјела почињених из мржње. Омбудсмени су у децембру 2012. године упутили Иницијативу за измјене Кривичног закона ФБиХ, да би током јануара 2013. године из Парламента ФБиХ био упућен допис Институцији омбудсмена да је Иницијатива прихваћена те да ће представници Институције бити позвани да учествују у раду надлежних парламентарних одбора за припрему измјена. Закон о забрани фашистичких и неофашистичких организација и забрани коришћења њихових симбола није усвојен у Парламентарној скупштини БиХ због непостојања политичке сагласности у погледу тумачења одређених историјских догађаја.

Начелни рок за изјављивање жалбе Институцији омбудсмена је годину дана, а законом је предвиђено да Институција неће разматрати догађаје који су се десили прије 1995. године. Ови рокови су релативног карактера у случајевима тортуре због чињенице да посљедице тортуре трају дуги низ година, а присутне су и данас.

Омбудсмени подсјећају да су бројни грађани Босне и Херцеговине били жртве тортуре у протеклом рату и да те посљедице осјећају и данас. Босна и Херцеговина није донијела свеобухватан програм којим би биле рехабилитоване особе које су биле заточене у току посљедњег рата и којим би **статус логораша** био ријешен.

Омбудсмени сматрају потребном **рехабилитацију жртава Голог отока** и накнаду штете коју су претрпјеле жртве политичког прогона због неслагања са тадашњим режимом, која се огледа у повреди части и угледа, тјелесног интегритета, права на слободу личности и слободу кретања, права на пензијски стаж и здравствену заштиту, права на имовину, права на правично суђење и права на минималне стандарде у поступању са затвореницима/притвореницима.

Ова права прописана су Уставом БиХ и међународним конвенцијама које се налазе у додатку тог Устава, а чине интегрални дио домаћег правног система.

Босна и Херцеговина дужна је да, према прописима Уједињених нација (Стандардна минимална правила УН-а за поступање са затвореницима из 1955, Међународни пакт о грађанским и политичким правима из 1966, Конвенција против тортуре и других начина окрутног, нечовјечног или понижавајућег поступања или кажњавања од 10. децембра 1984. године, Конвенција о трансферу осуђених особа од 21. марта 1983. године), европским прописима (Европска минимална правила за поступање са затвореницима из 1973, Европска затворска правила из 1987. и 2006. године, Европска конвенција о спречавању мучења и нељудског или понижавајућег поступања или кажњавања, од 26. 11. 1987. године) и прописима унутрашњег права, заштити сваког затвореника од могућих повреда елементарних људских права, те да обезбиједи правичну накнаду у случају повреде ових права.

Државе наслѣднице бивше СФРЈ имају обавезу да признају ову историјску неправду и учине што могу да помогну жртвама, односно да обештете њихове наслѣднике ако жртве нису међу живима.

Чланом 8. Закона о забрани дискриминације прописане су надлежности Министарства за људска права и избјеглице БиХ у спровођењу Закона. Омбудсмени констатују да ово министарство није успоставило **централну базу података** за почињена дјела дискриминације, али је донијело Правилник о начину прикупљања података о предметима дискриминације током 2013. године, што је позитиван помак ка коначном успостављању јединствене базе података за све случајеве дискриминације у Босни и Херцеговини.

Петогодишње искуство у примјени Закона о забрани дискриминације указало је на одређене **недоречености у самом тексту Закона** које изискују појашњење кроз измјене и допуне. Иако је чланом 7. предвиђено да је Институција омбудсмена „централна институција за заштиту од дискриминације“, остаје нејасно шта то подразумева, односно у којој су мјери други органи и институције дужни да поштују налазе омбудсмена, што нпр. са судовима тренутно није случај. У пракси се јавља и ситуација када се воде паралелни поступци за заштиту од дискриминације, нпр. парница, прекршајни поступак, поступак пред Институцијом омбудсмена или евентуално пред управним органом, па је нејасно која је везаност ових поступака и донесених одлука. Чланом 16. Закона о забрани дискриминације предвиђа се могућност да Институција омбудсмена учествује као трећа страна на страни особа које су жртве дискриминације у судским поступцима, али није јасно да ли у својству „умјешача“ или „пријатеља суда“, што подразумева различит степен укључености у процес. Терет доказивања у поступку пред Институцијом омбудсмена подијељен је и не лежи искључиво на тужиоцу као у парници, што не произлази из члана 15. јер се он односи искључиво на поступке пред судом, него представља међународни стандард у поступцима за заштиту од дискриминације.

Чланом 16. Закона о забрани дискриминације предвиђа се могућност да Институција омбудсмена учествује као трећа страна на страни особа које су жртве дискриминације у судским поступцима. Иако није јасно да ли у својству „умјешача“ или „пријатеља суда“ (***amicus curiae***), Институција омбудсмена планира да продуби сарадњу са невладиним организацијама у домену стратешког парницења, а у складу са одредбама Закона о забрани дискриминације.

Европска мрежа институција за заштиту равноправности (**EQUINET**) окупља 38 институција из 31 земље чланице Европске уније. Секретаријат ове европске мреже је у Бриселу и све активности финансирају се симболичним дијелом од чланства у организацији, а великим дијелом фондовима Европске комисије. Босна и Херцеговина није члан EQUINET-а, али Ана Гаспард, извршна директорица, и Јозеф де Вите, предсједник Извршног одбора, потврдили су спремност да се нашој земљи дâ статус посматрача док се не укаже прилика за пуноправно чланство. Циљ EQUINET-а је да ојача капацитете националних институција за борбу против дискриминације те да развија способности њихових запосленика организовањем тренинга, радних група, упућивањем извјештаја надлежним европским институцијама, развијањем и размјеном праксе и побољшавањем канала комуникације, а све активности за институције - чланице покривене су из буџета мреже.

Омбудсмени су у претходном извјештају (за 2012. годину) констатовали да је **сарадња са институцијама** на свим нивоима власти на задовољавајућем нивоу док би број испоштованих препорука морао да буде већи. Омбудсмени су због тога предложили или формирање посебног тијела/комисије или одржавање сједница посвећених искључиво овој теми. На 49. сједници Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ донесени су закључци поводом расправе о Годишњем извјештају о резултатима рада Институције омбудсмена за људска права БиХ и Годишњем извјештају о појавама дискриминације у БиХ за 2012. годину, који гласе: „Задужује се Министарство за људска права и избјеглице БиХ да успостави централну базу података за почињена дјела дискриминације, а што је прописано у члану 8. Закона о забрани дискриминације у БиХ.“ и „Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ обавезује Савјет министара БиХ да у року од 90 дана изради препоруке и план за смањење дискриминације у области мобинга и образовања, а имајући на уму Годишњи извјештај о појавама дискриминације у БиХ за 2012. годину у којима је примјетан тренд пораста броја притужби из ових категорија права.“

АНЕКС I – ПРЕГЛЕД ИЗДАТИХ ПРЕПОРУКА ИЗ ОБЛАСТИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

БРОЈ ПРЕПОРУКЕ	БРОЈ ПРЕДМЕТА	УПУЋЕН ОРГАНУ	ПОВРЕДА ПРАВА	ДАТУМ ИЗДАВАЊА ПРЕПОРУКЕ	РЕАЛИЗАЦИЈА	ЗАПРИМЉЕН ОДГОВОР
П-4/13	Ж-СА-06-608/12,	Д.Д. БХ ТЕЛЕКОМ САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-18 - НА ОСНОВУ ДРУШТВЕНОГ ПОЛОЖАЈА И ПОЛА	06. 02. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-8/13	Ж-СА-06-48/13,	АГЕНЦИЈА ЗА ДРЖАВНУ СЛУЖБУ ФБиХ, ОДЈЕЉЕЊЕ КАНТОН 10 И УНСКО-САНСКИ КАНТОН	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-12 - НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНОГ ИЛИ СОЦИЈАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	08. 02. 2013.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-21/13	Ж-БР-06-306/11,	1-НАЧЕЛНИК ОПШТИНЕ ЛУКАВАЦ 2-ОПШТИНА ЛУКАВАЦ 3-ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА ЛУКАВАЦ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-13 - НА ОСНОВУ ВЕЗЕ СА НАЦИОНАЛНОМ МАЊИНОМ	06. 03. 2013.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-38/13	Ж-БР-06-187/12,	1-ДИРЕКЦИЈА ЗА ФИНАНСИЈЕ БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ, ТРЕЗОР, ОДСЈЕК ЗА ПЛАЋАЊЕ РАСХОДА БУЏЕТСКИХ КОРИСНИКА 2-ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ, ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА СТРУЧНЕ И АДМИНИСТРАТИВНЕ ПОСЛОВЕ, ПОДОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИНГ	02. 04. 2013.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-39/13	Ж-БР-05-115/12, Ж-БР-06-165/12,	1-ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА „СИМИН ХАН“ 2-ПЕДАГОШКИ ЗАВОД ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА 3-МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИНГ	27. 03. 2013.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-40/13	Ж-БР-06-397/11, Ж-БР-06-404/11, Ж-БР-06-423/11, Ж-БР-06-435/11, Ж-БР-06-444/11,	1-МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА 2-ЗАВОД ЈАВНОГ ЗДРАВСТВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА 3-УПРАВНИ ОДБОР ЗАВОДА ЈАВНОГ ЗДРАВСТВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА 4-ВЛАДА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА, Н/Р ПРЕМИЈЕРА (НА ЗНАЊЕ)	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИНГ	27. 03. 2013.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-45/13	Ж-СА-06-1111/12,	ЈУ КАНТОНАЛНА БОЛНИЦА ЗЕНИЦА, УПРАВНОМ ОДБОРУ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИНГ	29. 03. 2013.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-46/13	Ж-СА-06-882/12,	АГЕНЦИЈА ЗА ИДЕНТИФИКАЦИОНА ДОКУМЕНТА, ЕВИДЕНЦИЈУ И РАЗМЈЕНУ ПОДАТАКА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, БАЊА ЛУКА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-12 - НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНОГ ИЛИ СОЦИЈАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	29. 03. 2013.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-50/13	Ж-БЛ-06-157/13,	НАЈЈАЧИ МЕДИЈ У ХЕРЦЕГОВИНИ! ПОСКОК.ИНФО <i>HERCEGO@GMAIL.COM</i>	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	01. 04. 2013.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-58/13	Ж-СА-06-1260/12,	КЈП ЦЕНТАР „СКЕНДЕРИЈА“ Д.О.О.	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-12 - НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНОГ ИЛИ СОЦИЈАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	11. 04. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-64/13	Ж-БЛ-06-229/13,	МИНИСТАРСТВО УПРАВЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ - ОДБОР ЗА ЖАЛБЕ, ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-11 - НА ОСНОВУ ЕТНИЧКЕ ПРИПАДНОСТИ	11. 04. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-69/13	Ж-ЛИ-06-260/12,	ДОМ ЗДРАВЉА ТОМИСЛАВГРАД	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-17 - НА ОСНОВУ ОБРАЗОВАЊА	24. 04. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-74/13	Ж-БР-06-383/11,	1-ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ 2-ГРАДОНАЧЕЛНИК БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ 3-ЗАВОД ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	13. 05. 2013.	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-76/13	Ж-МО-06-8/12,	ГРАД МОСТАР, ОДЈЕЛ ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-12 - НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНОГ ИЛИ СОЦИЈАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	29. 04. 2013.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-77/13	Ж-МО-06-114/12,	ОПШТИНИ ЧАПЉИНА - ОПШТИНСКОМ НАЧЕЛНИКУ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-13 - НА ОСНОВУ ВЕЗЕ СА НАЦИОНАЛНОМ МАЊИНОМ	29. 04. 2013.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-84/13	Ж-МО-06-110/12,	ЈП „ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА ХЗХБ “ Д.Д. МОСТАР	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-14 - НА ОСНОВУ ПОЛИТИЧКОГ ИЛИ ДРУГОГ УВЈЕРЕЊА	30. 04. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-90/13	Ж-СА-06-1054/12	ОПШТИНА КНЕЖЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-12 - НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНОГ ИЛИ СОЦИЈАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	15. 05. 2013.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-91/13	Ж-БЛ-06-95/13,	1. СКУПШТИНА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ 2. ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-17 - НА ОСНОВУ ОБРАЗОВАЊА	08. 05. 2013.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-92/13	Ж-БЛ-06-74/13,	ФОНД ПИОРС, СЕКТОР ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА, БИЈЕЉИНА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	08. 05. 2013.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-93/13	Ж-БЛ-06-297/13,	МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА, БИХАЋ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-11 - НА ОСНОВУ ЕТНИЧКЕ ПРИПАДНОСТИ	08. 05. 2013.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-114/13	Ж-БЛ-06-66/13, Ж-БЛ-06-67/13,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА, КАНТОН 10	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-11 - НА ОСНОВУ ЕТНИЧКЕ ПРИПАДНОСТИ	05. 06. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-125/13	Ж-СА-06-284/13,	ДРЖАВНА АГЕНЦИЈА ЗА ИСТРАГЕ И ЗАШТИТУ, ИСТОЧНО САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	11. 06. 2013.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-133/13	Ж-БР-06-167/13,	1-МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА 2-ШКОЛСКИ ОДБОР ЈУ МЈЕШОВИТА СРЕДЊА ГРАЂЕВИНСКО-ГЕОДЕТСКА ШКОЛА ТУЗЛА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-12 - НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНОГ ИЛИ СОЦИЈАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	09. 07. 2013.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-142/13	Ж-СА-06-114/13, Ж-СА-06-594/13,	МИНИСТАРСТВО СТАМБЕНЕ ПОЛИТИКЕ САРАЈЕВСКОГ КАНТОНА – САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	11. 07. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-147/13	Ж-БЛ-06-145/13,	УНИВЕРЗИТЕТ У ЗЕНИЦИ - ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-17 - НА ОСНОВУ ОБРАЗОВАЊА	12. 07. 2013.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-151/13	Ж-БЛ-06-763/12,	МИНИСТАРСТВО ПОРОДИЦЕ, ОМЛАДИНЕ И СПОРТА РС	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	12. 07. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-158/13	Ж-СА-06-1344/12, Ж-СА-06-708/13,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКОГ КАНТОНА МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА КАНТОНА САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	16. 07. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-158/13	Ж-СА-06-1344/12, Ж-СА-06-708/13,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКОГ КАНТОНА МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА КАНТОНА САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-12 - НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНОГ ИЛИ СОЦИЈАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	16. 07. 2013.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-171/13	Ж-СА-06-1402/12,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА, САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-17 - НА ОСНОВУ ОБРАЗОВАЊА	27. 08. 2013.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-172/13	Ж-СА-06-1257/12,	АСОЦИЈАЦИЈА ПАРИЗ-САРАЈЕВО - ЕВРОПА - ЦЕНТАР АНДРЕ МАЛРО -- САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИНГ	28. 08. 2013.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-186/13	Ж-БЛ-06-446/13,	БОРАЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА РЕПУБЛИКЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	03. 09. 2013.	ОСТВАРЕНА	ДА

		СРПСКЕ			САРАДЊА	
П-191/13	Ж-СА-06-594/12,	ЈАВНА УСТАНОВА „САРАЈЕВО АРТ“, УПРАВНИ ОДБОР САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИНГ	06. 09. 2013.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-196/13	Ж-БЛ-06-575/13,	САВЈЕТ МИНИСТРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	18. 09. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-213/13	Ж-СА-06-845/13,	ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКИ КАНТОН МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКУ, КУЛТУРУ И СПОРТ ЗЕНИЦА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	25. 09. 2013.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-229/13	Ж-БЛ-06-340/12,	ОСНОВНИ СУД БАЊА ЛУКА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-01 - УЗНЕМИРАВАЊЕ	28. 10. 2013.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-230/13	Ж-БЛ-06-456/13,	МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА УСК	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	28. 10. 2013.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-236/13	Ж-СА-06-469/13,	ЈУ ГИМНАЗИЈА “БИХАЋ”	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИНГ	28. 10. 2013.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-241/13	Ж-БР-06-262/10,	ОПШТИНА ТУЗЛА, СЛУЖБА ЗА КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ, ИЗГРАДЊУ И ПОСЛОВЕ МЈЕСНИХ ЗАЈЕДНИЦА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	31. 10. 2013.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-247/13	Ж-БР-06-68/09, Ж-БР-06-71/09, Ж-БР-06-79/09,	БРЧКО ДИСТРИКТ БИХ ГРАДОНАЧЕЛНИК, ОДБОР ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-12 - НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНОГ ИЛИ СОЦИЈАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	31. 10. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-264/13	Ж-БЛ-06-654/13, Ж-БЛ-06-688/13,	ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА „МИЛАДИЈЕ“ „СОЛАНА“, УЛ. ХАСАНА КИКИЋА БР. 7, ТУЗЛА, Н/Р ШКОЛСКОГ ОДБОРА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИНГ	28. 11. 2013.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-265/13	Ж-БЛ-06-568/13,	ТРИГЛАВ ОСИГУРАЊЕ А.Д. БАЊА ЛУКА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИНГ	28. 11. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-267/13	Ж-БЛ-06-646/13,	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИНГ	28. 11. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-268/13	Ж-БЛ-06-743/13,	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА, РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ, ВЛАДА ПОСАВСКОГ КАНТОНА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИНГ	28. 11. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-298/13	Ж-БЛ-06-689/13,	МУЗИЧКА АКАДЕМИЈА САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-17 - НА ОСНОВУ ОБРАЗОВАЊА	23. 12. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-299/13	Ж-БЛ-06-715/13,	ЗАВОД ЗА ТРАНСФУЗИЈСКУ МЕДИЦИНУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-19 - НА ОСНОВУ ПОЛНОГ ИЗРАЖАВАЊА ИЛИ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ	23. 12. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-301/13	Ж-БЛ-06-604/13,	УПРАВА ЗА ИНДИРЕКТНО ОПОРЕЗИВАЊЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	23. 12. 2013.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ

		БиХ				
П-306/13	Ж-МО-05-156/12,	ГРАД МОСТАР, ГРАДОНАЧЕЛНИК	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	23. 12. 2013.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-332/13	Ж-БЛ-06-486/12,	ФОНД ПИО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-18 - НА ОСНОВУ ДРУШТВЕНОГ ПОЛОЖАЈА И СПОЛА	30. 12. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-333/13	Ж-БЛ-06-802/13,	ВЛАДА УСК, МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	30. 12. 2013.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-334/13	Ж-БЛ-06-127/13,	УНИВЕРЗИТЕТ У БИХАЋУ ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-17 - НА ОСНОВУ ОБРАЗОВАЊА	30. 12. 2013.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА